

● I dyp sorg skjøt general Carl Gustav Fleischer seg selv, 19. desember 1942. Norge hadde ikke bruk for ham mer.

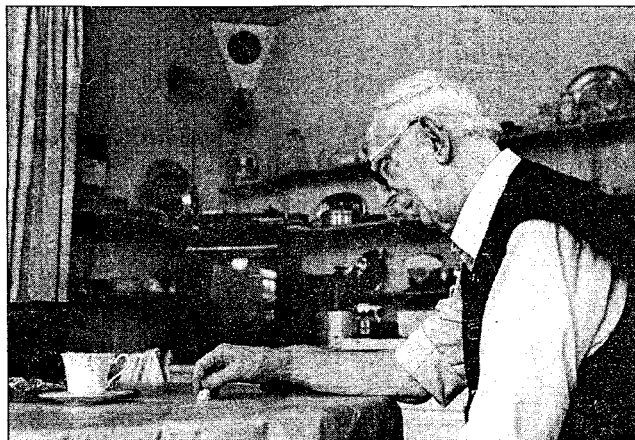
● Fleischers adjutant hadde fulgt helten fra Narvik som en skygge. Men statsministeren påla adjutanten å tie om generalen.

● I 53 år har Richard Brinck-Johnsen overholdt taushetsplikten. Men nå tier han ikke mer om Fleischers skjebne.

ADJUTANTEN FORTELLER

ADJUTANTEN: Inspeksjon av flyvåpenet i «Little Norway», Canada. Fleischer i midten, adjutant Brinck-Johnsen t.h.

BRYTER TAUSHETEN: Richard Brinck-Johnsen, Fleischers adjutant 1940-42, ble pålagt taushet. Nå snakker han ut.
Foto: KARINA JENSEN

BESØK: På vei fra London til Canada besøkte general Fleischer de norske styrker i Island og Jan Mayen. Her er han i Island.

„Jeg vet ikke hvad jeg skal gjøre eller hvordan jeg skal leve“

Carl August Fleischer i brev til sin kone

FAMILIEN: General Fleischer og frue med sin gudsønn, Eric Hygen Paterson, i Wales sommeren 1942.

OLAV TRYGGE STORVIK

INSPEKSJON: General Fleischer på inspeksjon ved Brigaden i Skottland i november 1940. Brigadens stabssjef, kaptein Pran, til venstre.
Foto: RICHARD BRINCK-JOHNSEN

Iyst at han er ukjent med at det skulle være britisk mistillit til Fleischer personlig (privat brev). Den eventuelle mistillit som kan ha vært tilstede, særlig i de hemmelige tjenester, omfattet i så fall hele det norske miljø, regjeringen inkludert, mente Riiser-Larsen.

596601

Carl August Fleischer var general som på eget initiativ mobiliserte i Nord-Norge, 8. april 1940. Han ledet motangrepet mot tyske avdelinger, slo dem, og gjenerobret norsk jord.

Etterpå fulgte Fleischer regjeringen til London for å lede gjenoppbyggingen av en norsk hær. Han var en av de få gode kort regjeringen hadde på hånden, når den skulle hevde seg i samarbeide med en mektig alliert.

Men i 1941/42 ble han manøvrert ut av sin stilling, og 20. februar 1942 ble Fleischer endelig frabeordret som sjef for Hærens Overkommando. Han ble sendt til Canada, uten reelle oppgaver. Ti måneder etterpå tok han sitt eget liv. I den norske krigshistorien er saken fortsatt et mysterium.

Var Fleischers skygge

Richard Brinck-Johnsen var general Fleischers adjutant. I to år fulgte han sin sjef som en skygge, aldri mer enn to skritt bak, alltid parat med dokumentmappen, alltid rede til å utføre den minste ordre. Samarbeidet var tett, og gav et enestående innblikk i generalens tilværelse.

Det var Brinck-Johnsen som fant Fleischer den ulykkelige morgen rett før jul 1942. Det var han som slo alarm, og senere ordnet opp i generalens private saker. Kort tid etter ble Brinck-Johnsen beordret tilbake til tjeneste i London.

Transporten gikk med et «Liberator» bombefly under de enkleste forhold. - Vi var mange som reiste, og ble stuert tett sammen. Selv lå jeg sammenkrøpet bak i flyet med generalens urne i fanget, forteller han. I London ble han straks innkalt til forsvarssjef Hansteen for å avlegge rapport, og derefter for statsminister Nygaardsvold og forsvarsminister Torp. Alle påla ham taushet med hva han visste.

Dengang var Richard Brinck-Johnsen ung løytnant. I dag er han en eldre herre på 81 år, og selv om helsen skranter har han en glimrende hukommelse.

Ikke bruk for ham

Efter Brinck-Johnsens oppfatning tok general Fleischer sitt liv i dyp sorg og fortvilelse over at ingen hadde bruk for ham. Han følte seg tilsidesatt, samtidig som han hadde et brennende ønske om å ta aktivt del i kampen for Norges frihet. Det forelå ingen saklige grunner til at regjeringen sendte ham til Canada uten reelle arbeidsoppgaver, mener Brinck-Johnsen.

- 19. desember spiste generalen frokost som vanlig kl 0915 til 0940. Etter frokost trakk han seg tilbake, og vi som bodde i samme hus merket ikke noe uvanlig ved ham, forteller Brinck-Johnsen. I virkeligheten var Fleischer

GENERALEN: General i mai 1940, mens han ledet 6. Divisjon. Divisjonen sto klar til å sette inn det endelige, avsluttende angrep mot tyskerne i Nord-Norge.

Fakta

General Carl Gustav Fleischer (1893–1942)

- Mobiliserte styrker i Nord-Norge 8. april 1940 på eget initiativ, uten å vente på instruks fra regjeringen.
- Ledet motangrepet mot krigsvante tyske avdelinger, slo dem og gjenerobret norsk område.
- Fulgte regjeringen til London for å lede gjenoppbygging av en norsk hær.
- Frabeordret som sjef for Hærens overkommando 20. februar 1942 og sendt til Canada.
- Døde for egen hånd 19. desember 1942

dypt deprimentert, men la vekt på ikke å plage omgivelsene med det. Det går frem av den private brevveksling mellom generalen og hans kone, Toni, som familien har latt Aftenposten få tilgang til.

- Jeg vet ikke hvad jeg skal gjøre eller hvordan jeg skal leve, skriver han til henne, men lar ingen andre merke sin fortvilelse: - Overfor andre må jeg være den som er sikker og fornøjet. Livet har vel kanskje vært for lett for meg inntil nu...

- Vi savnet ikke general Fleischer efter frokosten 19. desember, forteller Brinck-Johnsen, - vi visste han hadde for vane å gå en tur på morgenen, og vi antok han fulgte sitt program som vanlig. Men da han ikke viste seg hele formiddagen ble jeg urolig, og gikk for å se efter ham. Jeg fant ham i hans private værelser. Pistolen lå på gulvet ved siden av, skuddet var gått gjennom hjertet. «Døm mig mildt» var hans aller siste ord i det korte brevet han etterlot til sin kone.

- Jeg har aldri, hverken før eller siden, truffet en mann med så mange strålende karaktertrekk og verdifulle egenskaper som general Fleischer, sier Brinck-Johnsen. Regjeringens handlemåte, som fremtving hans frabeordring som sjef for Hærens Overkommando, står for meg som både underlig og uforklarlig.

Ubesvarte brev

Nøyaktig det samme skrev Brinck-Johnsen i et brev til Stortingets Pro-

tokollkomité datert 24. april 1948. Det var da han gjennom avisene ble oppmerksom på at «Undersøkelsseskomisjonen», som Stortinget hadde nedsett for å granske London-regjeringens virksomhet, hadde kommet med sin endelige innstilling uten å kritisere regjeringen på dette punktet. Både muntlig og skriftlig hadde Brinck-Johnsen bedt sine overordnede sørge for at han ble innkalt til Kommissjonen for å forklare seg om Fleischer. Men innkallingen kom aldri.

- Når jeg, som hadde stått generalen

nær, ikke ble innkalt for å fortelle hva jeg visste, ligger det nær å anta at også andre, og kanskje mer verdifulle vitner er blitt oversett. Under slike forhold vil man lett komme til å trekke Kommissjonens objektivitet i tvil, påpekte han i brevet til Protokollkomitéen. Men brevet ble aldri besvart.

Helt til bunns i regjeringens handlemåte overfor Fleischer kommer man neppe før før statsminister Nygaardsvolds dagbøker blir tilgjengelig. Men hittil har familien motsatt seg dette. Brinck-Johnsen avviser bestemt de forklaringer som historikeren Olav Riste gir. Ifølge Riste i boken «London-regjeringa» skulle Fleischer ha utvist en «passiv holdning» samtidig som britiske militærmyndigheter «manglet tillit» til ham. Riste gir ingen konkrete eksempler eller forklaringer på hva den manglende tillit skulle bestå i, men viser til et brev fra forsvarsminister Oscar Torp til legasjonen i Stockholm hvor uttrykket dukker opp.

- Påstanden om «mistillit» er helt ubegrunnet, sier Brinck-Johnsen, - på de områder hvor regjeringen gav Fleischer lov til å samarbeide med britene, kjenner jeg personlig til at generalens forhold til dem var det aller beste. Han hadde deres ubetingede tillit og goodwill. Jeg mener å kunne si noe om dette fordi jeg behersket engelsk bedre enn de fleste nordmenn i London på den tiden, og jeg kjente det britiske miljøet meget godt efter å ha bodd i landet i lengre tid.

Også sjefen for flyvåpenet, generalmajor Hjalmar Riiser-Larsen, har opp-

Ingen passiv natur

Den andre forklaringen, påstanden om «passivitet» faller på sin egen urimelighet, mener Brinck-Johnsen. Det er vanskelig å finne noe i Fleischers livsløp og handlingsmønster som kan vitne om en «passiv» natur. Tvert imot forteller alt han foretok seg om en uvanlig selvstendig og handlekraftig person. Allerede 8. april 1940 gir han ordre om mobilisering i Nord, uten å vente på instruks fra regjeringen. Derefter samler han alle tråder i sin hånd, innkaller de sivile myndigheter til møter, og gir ordre om pågripelse av alle tyskere, opprettelse av fangeleirer og beslagleggelse eller senking av tyske skip.

Mønsteret gjentar seg i England. 20. juni 1940, samme dag som Hærens Overkommando opprettes i London, er Fleischer i konferanse i britenes War Office for å diskutere tildeeling av våpen og utstyr til en norsk hæravdeling. Neste dag har han klart et notat til regjeringen med en rekke forslag. Men han får ikke medhold. I tiden som følger oppstår det stadig gnisninger mellom en aktiv, pågående Fleischer og regjeringen som holder igjen. Passivitet synes å ligge mer på regjeringens side enn hos Fleischer.

Et ulykksalig notat

Fleischer selv plaget seg med tanker om at regjeringen hadde mistet tillit til ham på grunn av et uheldig notat fra de kaotiske junedager 1940 på et tidspunkt da situasjonen fremdeles var flytende. Notatet, som var skrevet av 6. Divisjons stabsjef, frarådet Konge og regjering å forlate landet.

Fleischer var uenig i konklusjonen, men redegjorde for det i en samtale med forsvars- og utenriksministeren i Tromsø. Det ble da raskt klart at bevisenhetene hadde gjort notatet helt uaktuelt, og Fleischer trakk det straks tilbake. Men høsten 1941 blir imidlertid de deler av notatet som passer inn i den nazistiske propaganda offentliggjort i Norge. Fra London finner Fleischer det vanskelig å ta til offentlig motmøte. 6. Divisjons stabsjef er i tysk fangenskap, og Fleischer vil skåne ham fra å bli utsatt for press. Han forsøker å forklare seg for regjeringen, men er usikker på om han har lyktes.

I sin bok «Fra skanse til skanse» forsikrer utenriksminister Halvdan Koht at «regjeringa tenkte ikke meir på den ukloke føreteljinga han (Fleischer) hadde sendt fram før bortferda. Men det var ett følt slag for han da tyskanes sja fann ho og gjorde ho offentlig kjent», skriver han. Men hva tenkte statsministeren i sitt stille sinn? Spørsmålet kan kanskje besvares når dagbøkene hans en gang blir tilgjengelig.

“Overfor andre må jeg være den som er sikker og fornøjet. Livet har vel kanskje vært for lett for meg inntil nu...”

Carl August Fleischer i brev til sin kone

“Døm mig mildt”

Fleischers siste ord i brev til sin kone